

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Diplomová práce

2022

Kateřina Kašparová

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Diplomová práce

SÍLA IDENTITY

Kateřina Kašparová

Plzeň 2022

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Katedra výtvarného umění
Studijní program Výtvarná umění
Specializace Intermédia

Diplomová práce
SÍLA IDENTITY

Kateřina Kašparová

Vedoucí práce: doc. ak. mal. Vladimír Merta

Katedra výtvarného umění

Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2022

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **BcA. Kateřina KAŠPAROVÁ**
Osobní číslo: **D19N0043P**
Studijní program: **N8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Intermediální tvorba, specializace Intermédia**
Téma práce: **SÍLA IDENTITY**
Téma práce anglicky: **Power of identity**
Zadávající katedra: **Katedra výtvarného umění**

Zásady pro vypracování

Tvůrčí záměr: Má autorská zkušenost je již s tématem identity propojena, proto jsem si toto téma zvolila. Věřím, že se na výsledcích příznivě projeví, pokud prohloubím badatelskou složku tvůrčího procesu. Pracuji především s digitální fotografií, kterou propojuji s dalšími technikami.

Způsob realizace: Práce s digitální fotografií s kombinací s jiným výtvarným médiem.

Cíl: Hodlám zkoumat různé druhy identity a jejich významy, potažmo různá jejich pojmání. Chtěla bych vyjít z esencialistického vnímání identity a ráda bych se pokusila rekonstruovat její projevy coby fenoménu. Síla tématu identity mne inspiruje až k pokusům o zachycení prchavého obsahu výrazu hrdinství, resp. hrdina.

Předpokládaný charakter výstupu: Soubor fotografií v rozsahu 8-15 ks.

Rozsah průvodní zprávy: Min. 8 normostran.

Rozsah teoretické části: **min. 8 normostran**
Rozsah praktické části: **vyplyne ze zpracování DP**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

CAMPBELL, Joseph. *Tisíc tváří hrdiny*. Archetyp hrdiny v proměnách věků. Přeložila H. LOUPOVÁ. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-354-4.
HAVEL, Václav. *O lidskou identitu*. Praha: Rozmluvy, 1990. ISBN 0-946352-04-6.
JUNG, Carl G. *Výbor z díla II*. Archetypy a nevědomí. Přeložili E. BOSÁKOVÁ, K. ČERNÁ, J. ČERNÝ. Šlapanice: Nadační fond Holar, 2018. ISBN 978-80-906731-5-1.
MIRZOEFF, Nicholas. *Jak vidět svět*. Přeložili J. ŠKROB, A. PRŮCHOVÁ. Praha: Artmap, 2018. ISBN 978-80-906599-5-7.
ZUBAĽ, Ivan. *Encyklopedie obrazu*. Přeložila D. VINKLEROVÁ. Praha: Slovart, 2004. ISBN 80-7209-423-8.

Vedoucí diplomové práce: **Doc. akademický malíř Vladimír Merta**
Katedra výtvarného umění

Datum zadání diplomové práce: **31. května 2021**
Termín odevzdání diplomové práce: **29. dubna 2022**

L.S.

Doc. akademický malíř Josef Mištera v.r.
děkan

Mgr. Jindřich Lukavský, Ph.D. v.r.
vedoucí katedry

V Plzni dne 15. září 2021

Prohlašuji, že jsem umělecké dílo vypracovala samostatně a
nejedná se o plagiát.

Plzeň, duben 2022

.....

podpis autora

Obsah

ÚVOD	7
1 POPIS PŘÍPRAVY A REFLEXE PROCESU VLASTNÍ TVORBY	8
1.1 Rešerše zvoleného materiálu	8
1.1.1 Volba tématu	8
1.1.2 Hrdina dnešní doby	10
1.1.3 Tělo a duch	11
1.1.4 Volba média	11
1.1.5 Stručně o sádle (tuku) a zařazení do uměleckého kontextu	13
2 REFLEXE A DOKUMENTACE PROCESU PŘÍPRAVY A TVORBY	15
2.1 Proces přípravy	15
2.2 Proces tvorby	15
3 POPIS DÍLA, TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA	16
3.1 Popis díla	16
3.2 Technologická specifika	16
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	17
RESUMÉ	18
SEZNAM PŘÍLOH	19

Poděkování

Ráda bych poděkovala doc. ak. mal. Vladimíru Mertovi, jenž vedl mou diplomovou práci a ateliér nových médií. Po celou dobu mého studia mne podporoval a konzultace pod jeho vedením byly pro mou tvorbu a růst opravdu přínosné.

Také chci poděkovat své rodině, především své matce, která ve mne vždy věřila a byla mi psychickou oporou. Mé poděkování patří i Mgr. Janu Tobolovi, který mne navedl v počátcích mé tvorby, věřil mi a jehož zásluhou jsem našla odvahu jít na vysokou školu a objevit konceptuální umění. Ráda bych také poděkovala M. A. Dušanu Brozmanovi, na jehož přednášky budu vzpomínat po celý život. Byly mi inspirací pro rozvoj a vášně v oblasti dějin umění a umění současnosti.

Vřelé díky patří prof. Mgr. Štěpánu Grygarovi. Pan Grygar byl mým vedoucím v ateliéru fotografie. Prohloubil mé sebevědomí a vášně pro tento obor. Jeho tvorbu ostatně chápu jako velký zdroj inspirace.

V poslední řadě děkuji svému příteli, Bc. Lukáši Tomáškoví, jenž prohloubil můj vnitřní klid – tento klid byl opravdu důležitý pro dokončení mého studia. Děkuji za důvěru, veškeré filozofické konzultace a asistenci při vzniku mé diplomové práce.

ÚVOD

Výstupem mé diplomové práce je soubor fotografií, které zachycují fragmenty ochranného obleku vytvořeného z vepřového sádla. Tyto fragmenty jsou zachyceny na jednotlivých částech lidského těla, konkrétně na rukou, noze, ústech a boku.

V první části teoretické práce popisují výběr tématu, přibližují samotné zaměření na toto téma a představují veškeré rešerše. Nejprve se zaměříme na pojmy *identita*, *hrdinství*, *tělo*, *psychika*, *emoční tuk*, následně čtenáře obeznámím s volbou materiálu a procesem, jakým fotografie vznikaly. Vzpomeneme také, jak tuk pronikl do světa vizuálního umění a kteří autoři s tukem tvořili.

Teoretickou část práce provází také vysvětlení celého konceptu a zasazení do mé dosavadní tvorby. V poslední kapitole popisují celý průběh tvorby a finální podobu díla.

1 POPIS PŘÍPRAVY A REFLEXE PROCESU VLASTNÍ TVORBY

1.1 Rešerše zvoleného tématu

1.1.1 Volba tématu

Téma „Síla identity“ jsem si zvolila na základě mé dosavadní tvorby. Jak jsem se blížila k diplomové práci, stále více mě lákalo bádát nad fenoménem hrdiny a identitou hrdinství. Toto zaměření ještě podnítila první kapitola *Starých řeckých bájí a pověstí*, jež je věnovaná Prometheovi.

Prométheus je velmi statečná postava. Začátek kapitoly zvané „Prométheus“ nás do situace uvede vyprávěním o tom, jak Prométheus vytvořil člověka z hlíny a vody. Palas Athéna poté dala člověku duši. Následuje pasáž, která nám přiblíží dále děj a zároveň byla pro mne a mou tvorbu zásadní:

Zvláště vládce všech bohů, Zeus, se mračil den ode dne víc a víc. Zavolal si Prométhea a řekl mu: „Naučil jsi lidi pracovat a myslet, ale nenaučil jsi je ještě dobře, jak mají ctít bohy a jak jim obětovat, jak se jim klanět. Víš přece, že na bozích záleží, bude-li rok úrodný nebo chudý, navštíví-li zemi mor nebo blahobyť. Bohové vládnou nad osudy lidí. I já sám vrhám své blesky, kam se mi zachce. Jdi k lidem a řekni jim, aby nám obětovali, nebo je stihne náš hněv.“ „Lidé budou přinášet bohům oběti,“ odpověděl Prométheus, „ale ty, Die, si přijd' vybrat, co mají obětovat.“ A Prométheus zabil býka, maso ukryl do býčí kůže a navrch položil žaludek. Na druhou hromadu dal kosti, ale obalil je tukem tak, že je nebylo vidět. Hromada kostí obalených tukem byla větší a zdála se i lepší. Sotva Prométheus všechno připravil, ucítil Zeus příjemnou vůni chystané oběti a sestoupil z nebes na zem. Prométheus spatřil Dia a zvolal: „Bohové, vyberte si, který díl je vám milejší. Co, vládce bohů, vybereš, to budou smrtelní lidé obětovat.“ Zeus poznal, že ho chce Prométheus oklamat. Nedal však najevo hněv a naschvál vyvolil hromadu lesknoucí se tukem. Prométheus přistoupil s úsměvem k hromadě a odhrnul tuk. Objevily se holé kosti. Když odkryl býčí kůži, zavonělo čerstvé maso. Od těch dob obětovali lidé bohům tuk a kosti, maso si ponechávali pro sebe. Zeus nenechal smělý Prométheův čin bez trestu.¹

A jaký byl Diův trest? Zeus sebral lidem oheň a museli maso jíst syrové. Ovšem Prométheus lidem oheň lští vrátil. Zeus potrestal Prométhea přikováním ke skále v pohoří Kavkaz a čekal, kdy se Prométheus začne za svůj čin odprošovat. Prometheus se však neodprosíl, a tak za ním Zeus poslal orla Ethona, který Prometheovi každý den vyrval játra. Ta mu pak do druhého dne dorůstala a orel měl po 12 generací co jíst.

Po dvanácti generacích Promethea osvobodil hrdina Héraklés: orla zastřelil šípem. Prométheus se pak navrátil na Olymp, avšak stále musel mít s sebou skálu v podobě prstenu.

Citovaná pasáž mne inspirovala k práci s tukem a objevení síly a hrdinství tuku. Tuk jsem ve své práci chtěla pojmout jako tvůrčí hmotu, materiál.

Protože mne po celou dobu studia provází (v tvorbě vyjevovaná) fascinace lidským tělem, psychikou a psychosomatikou, rozhodla jsem se v této práci hrdinství a další hesla, která

¹ Eduard Petiška. *Staré řecké báje a pověsti*. Argo 2019, str. 1.

jsou s hrdinstvím a tělem spjata, rozšířit o rysy vlastní skupině otázek, které mě zajímají dlouhodobě. Mou motivací bylo v práci reflektovat hrdinství, které je přítomné či zastoupeno v každém z nás. Ptám se: Jak nás brání naše tělo? Jakou ochrannou funkci v těle mají tuky? Jakou hrdinskou činnost vykonávají? Je tuk naším hrdinou?

Téma identity je úzce spjata s psychologíí jedince. Identitu si můžeme představit za pomoci následujícího popisu, resp. upřesnění: „Uvědomění si našeho já, autentické bytí a identity trvalé totožnosti. V pubertálním věku se dostáváme do hlubšího průzkumu našeho já, naši síly, zkoušíme různé masky. To je jednou z postupných cest k dobrání se k autentickému životu. Životu v pravdě, skutečné podstaty osobnosti.“²

Jaká je tedy skutečná podstata hrdiny? Neobyčejné skutky, síla, boj proti zlu? S tímto se setkáváme v příbězích od dětství, ale zaměříme se na hrdinské funkce našeho těla.

Jako hrdinský považuji obranný mechanismus našeho těla, který se netýká pouze tělesné stránky, ale i stránky psychické. Pojetí těla a duše se věnuje již od Platóna velké množství filozofů a psychologů a ve zkratce řekněme, že od prostého oddělení těla a duše jsme se dostali k dnešnímu komplexnějšímu pojetí provázanosti těchto dvou entit. Že na sebe mají vzájemný vliv, ostatně dokazují různé výzkumy (nejen) na poli psychosomatiky.

Pojem *psychický obranný mechanismus*, jeho funkci a proč máme potřebu se bránit, popisuje psycholog Pavel Rataj následovně:

Člověk se ve své podstatě rodí jako zranitelný, a to ať už na úrovni fyzické, psychické, morální, duchovní nebo jiné. Každý má své limity v tom, co ho dokáže zranit a čemu ještě zvládne odolat. Obrana vychází z naší přirozenosti, je to přirozený vzorec chování, kterým disponuje každý živý tvor v případě, že pro něj situace, ve které se právě nachází, začíná být nepříjemná či jakkoli jinak stresující či ohrožující.

(...)

Kdy se obrana spouští? Potřeba bránit se většinou vychází při pocitech úzkosti (např. pocit viny, zklamání, pocitu selhání či neúspěchu) a obvykle se spouští nevědomě (automaticky).

Díky obranným mechanismům se snažíme obnovit si hodnotu vlastního Já do původní podoby

(...)

Základní typy vrozených reakcí obrany jsou agrese (útok), únik či paralýza.³

Cítím velkou provázanost mezi tělesnou a psychickou obranou a lidským tukem.

V úvahách nad tukem jako obranným mechanismem je mi značnou inspirací článek kalifornské terapeutky Andrey Bell.⁴ V dotyčném textu popisuje, že tuk má na organismus velký vliv. Především, jak tušíme, je pro lidi (především v dobách hladomoru a nemoci) významným zdrojem energie. Dosahuje také funkce izolace proti chladu nebo ochrany našich kostí. Je ostatně nápomocen také při tvorbě hormonů.

A jak se spojuje tuk s emocemi nebo tzv. emoční tuk? Přebytečný tuk v těle může chránit intenzitou nezpracované emoce. V průběhu života se každý z nás setká s traumatizujícími událostmi, které v nás zanechají nezpracované emoce.

Dalším aspektem k cestě nashromáždění emočního tuku jsou požadavky a očekávání společnosti či výrazný tlak na dokonalost, např. kultu štíhlého těla. Andrea Bell také tvrdí, že pokud budeme izolovat své pocity vrstvou tuku, každou zkušeností s krutostí je naše tuková ochrana posílena.

² <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Identita>.

³ <https://pavelrataj.cz/kafarna-2/kafarna-texty/obranne-mechanismy-ega>.

⁴ <https://www.goodtherapy.org/blog/fats-function-as-protector-insulation-against-emotional-distress-0205184>.

Myslím, že všichni lidé, nezávisle na kultech dokonalosti, si zaslouží respektující pohled společnosti, doprovázený laskavým přístupem k sobě samému. Domnívám se, že většinová společnost, která je zaměřená na rychlost, efektivitu a práci, si často plně neuvědomuje schopnosti našeho těla a naší mysli.

Zaznamenávám také, že fenomén emočního tuku se v současné době prolíná i do pole výživového poradenství. Zároveň věřím, že se na tolik nenáviděný a společensky rozporuplný tuk lidé pomalu začínají dívat jinýma očima. Věřím v něj. A věřím, že společnost začne také.

1.1.2 Hrdina dnešní doby

Pojetí hrdiny naši kulturu provází již z dávné historie. Význam hrdiny se ale pochopitelně v průběhu historického vývoje mění. Zásadní je, že přinejmenším v naprosté většině užití nabývají výrazy *hrdina* a *hrdinství* kladného, pozitivního významu. Hrdinským činem obrazně často označujeme, když se obětujeme pro někoho jiného. Hrdinství je spjato s pojmy, jako jsou *společenské hodnoty*, *dobro* a *zlo*. Tyto pojmy se dokážou dotknout našich vnitřních hlubin skrz příběhy, které nám jsou předkládány již od narození. Pohádky, mýty a jiné příběhy patří k ústředním a též „prvotním“ zdrojům, kterými nám naše společnost vštěpuje vnitřní hodnoty. Pro naše účely plní významnou funkci rozsáhlá kniha *Tisíc tváří hrdiny* od Josepha Campbella. Campbell v ní popisuje historii *hrdiny* především v mytickém pojetí. Já se ve své práci ale zaměřuji na hrdinu dnešní doby.

Campbell vývoj dnešního hrdiny chápe takto: „Epocha světových dějin s hrdinou v lidské podobě začala teprve tehdy, když se po zemi rozšířily vesnice a města (...) Začli se objevovat krutovládci a bylo třeba je přemoci. Skutky hrdiny spočívají ve vyčištění kraje.“⁵

Campbell také tvrdí, že vlivem rozvoje se odkláníme od symbolů, které jsou děděny z dávných dob. Odkazuje se na Nietzscheho slova „Bůh je mrtvý“. Společnost se stává ekonomicko-politickou organizací a ztrácí náboženský odkaz ve společnosti. Dříve byla společnost zaměřena na skupiny, dnes už není smysl ve skupině, ale smysl je v jedinci. „Hrdinským činem dnešní doby je pátrání po ztracené Atlantidě harmonické duše a vynesení nově nalezené harmonie na světlo světa,“ říká Campbell.

Další myšlenka, které se objevuje v kapitole „Hrdina dnešní doby“, silně rezonuje mým dílem:

Člověk je oním cizincem, s nímž se musí vyrovnat síly egoismu, skrze nějž má být ukřižováno a vzkříšeno ego a k jehož obrazu má být reformována společnost. Člověk, chápaný však nikoli jako „já“, ale jako „ty“, neboť ideály a dočasné instituce žádného kmene, rasy, světadílu, společenské třídy ani století nemohou být měřítkem nevyčerpatelné a rozmanitě nádherné božské existence, která je životem v každém z nás.“⁶

1.1.3 Tělo a duch

Nejprve bych ráda představila pohled na tělo a duši v kontextu historie. Jelikož k pojetí ducha a těla se vyjadřovali významní myslitelé a filozofové, např. Platón, sv. Augustin, G. W. F. Hegel nebo F. Nietzsche, ovlivnili tím dnešní chápání těla a duše.

⁵ Joseph Campbell. *Tisíc tváří hrdiny. Archetyp hrdiny v proměnách věků*. Praha: Portál, 2000, str. 297.

⁶ Tamtéž, s. 336.

V průběhu dějin je přirozeně zastoupeno značné množství koncepcí mysli a těla a jejich možného (ne)propojení. René Descartes odděluje substance duchovní a materiální. V období filozofického směru materialismu (17.–19. století), který do popředí staví hmotu neboli materiál, bylo duchovní chápáno jako nadbytečné. Podstatné v tomto období je tělo a rozum.

F. Nietzsche, který žil v letech 1844–1900, chtěl (možná v důsledku vlastní zkušenosti s nemocí) ve svém myšlení zaměřit pozornost člověka k tělu. Byl velkým kritikem antického pojetí „ducha“.

Později Sigmund Freud pracuje s propojením tělesnosti a psychického stavu jedince. Při studiu mne zaujalo, že údajně masíroval své pacienty a stavěl psychologii na základě tělesných pudů. Na jeho práci navazoval Wilhelm Reich, který tělo vnímá jako komplexní svalové napětí. Tvrdí, že sociální řád má požadavky, které stojí nad pudy a požadavky dítěte, a spojuje právě tyto nenaplněné pudy se svalovým napětím.

Dostáváme se do 20. století, kdy C. G. Jung připomíná významný odkaz historických a náboženských podmínek, které se prolínaly naší společností. Tvrdí, že se odvracíme od ducha a hmoty k fascinaci tělem i duší.⁷

A jak je to v dnešní době? Medicína, psychologie, neurověda a další vědy zabývající se tělem a duší fungují na základě principů vědomí provázanosti mezi biologickými, psychologickými a sociálními faktory.⁸

Díky této provázanosti je i psychologie zaměřena na práci s tělem. Dokonce existuje samostatné odvětví somatické terapie, která pracuje s traumaty a emocemi, jež ovlivňují naše tělo. Tyto události mohou fyzicky ovlivňovat naše tělo (např. držení těla). Již od našeho dětství bývají tyto emoce a traumata ukotveny hluboko v těle i duši.⁹

I já mám osobní zkušenost se somatickou psychoterapií. Ta mne také zásadně ovlivnila v mém zájmu o psychologii a tato jedinečná zkušenost figuruje v mé tvorbě jako inspirativní složka.

1.1.4 Volba média

Volba média byla podmíněna kontextem vývoje mé tvůrčí osobnosti. Studium mi umožnilo vyzkoušet velkou škálu médií a probádat, které si osvojím. Jako první práci na bakalářském studiu jsem vytvořila objekt připomínající kolotoč v dětských postýlkách, tento objekt byl velký kolem dvou metrů a zavěšený do prostoru ateliéru. Na otáčivém kruhu byly zavěšeny fotografie detailů lidského těla. Tato práce zahájila můj zájem nejen o fotografii, ale i o lidské tělo a psychologii. V následujících letech jsem zkoušela další formy, jak tělesnost vyjádřit, a jednou z nich bylo médium sádry. První objekty, které jsem ze sádry vytvořila, byly odlitky lidských nohou v různých polohách, ve kterých běžně spíme. Pro závěrečnou práci bakalářského studia jsem si zvolila stejný materiál. Vytvořila jsem sádrové objekty, které byly inspirovány fotografiemi detailů lidského obézního těla. Při obhajobách této práce zazněla poznámka, která se mi vštěpila hluboko do mysli, a sice že fotografie, které měly funkci šablony pro sádrové objekty, fungují lépe než samotný výsledný objekt. S touto poznámkou nyní souhlasím. Byla také zásadní pro mé fotografické sebevědomí.

⁷ Hana Stehlíková a kol. *TĚLO–VÝRAZ–OBRAZ–KONCEPT*, Praha: Nakladatelství Dokořán, 2018, str. 93–122.

⁸ Rozhovor MUDr. David Skorunka, Ph.D.: Psychosomatika a její vliv na vznik nemocí (<https://hradec.rozhlas.cz/telo-si-pamatuje-za-zdravotnimi-problemy-casto-stoji-nase-potlacovane-nebo-8619994>).

⁹ Hana Stehlíková a kol. *TĚLO–VÝRAZ–OBRAZ–KONCEPT*. Praha: Nakladatelství Dokořán, 2018, s. 93–122.

V prvním ročníku magisterského studia jsem vytvořila souborné dílo, které zachycovalo obtisk těla v paměťové pění pomocí fotografie (viz obrazová příloha č. 2).

Koncem prvního a začátkem druhého ročníku magisterského studia jsem absolvovala stáž v rámci programu Erasmus, konkrétně na polské Akademii umění ve Štětíně. Toto studium mi umožnilo vyšší nadhled nad mou tvorbou, jelikož nabízelo velkou škálu předmětů a ateliérů. Vyzkoušela jsem si činnosti od animace a postprodukční práce až po vytvoření scénografického objektu, který byl prezentován prostřednictvím videa. To vzbudilo mou hravost, kterou se snažím udržet a nadále uchovat jako zásadní prvek při tvorbě a hledání tvůrčího vyjádření. Stěžejní pro další práce bylo zadání „aura“. Auru do vytisknutých fotografií, které zároveň byly profilovými obrázky na „mých“ sociálních sítích, jsem vyšívala pomocí vlny, kterou bylo třeba nasvítit UV světlem.

V letním semestru druhého ročníku magisterského studia jsem vyšívala do fotografií lidského těla; tyto fotografie byly tištěny na fólii, kterou jsem s vyššími stehy následně skenovala. Tento postup jsem ve výsledné práci prezentovala „juxtapozičně“: snímek před zásahem, po zásahu a po skenování.

Vyšívání do fotografií jsem se věnovala i nadále, ovšem pro změnu pomocí animace. Na fotografiích byly zachyceny odrazy v oknech ve tmě. V odrazech jsem prostřednictvím animace dělala stehy, které byly hůře viditelné. Kam vedou, co dělají? Šlo především o pohyb na fotografii. Měly probudit náš přirozený strach ze tmy a zvědavost.

Během posledních dvou let magisterského studia jsem také absolvovala vedlejší ateliér fotografie pod vedením Mgr. Štěpána Grygara. Toto studium mi umožnilo se na poli fotografie do jisté míry vzdělat. Fotografie je zřetelně médiem, které mne provází po celou dobu univerzitního studia. Od počátku mé tvorby je pro mne fotografie velmi intuitivní médium. Jelikož mi nabízí právě intuitivnost, měla jsem tendence ji shazovat a bagatelizovat. Nebrat v úvahu, že právě tato složka, resp. tento rys, hraje ve tvorbě velice důležitou roli. Přestože se na mé cestě objevila značná rozmanitost „výhybek“ k jiným médiím, je fotografie médiem, který provází mou diplomovou práci.

1.1.5 Stručně o sádle (tuku) a zařazení do uměleckého kontextu

Pro tvorbu mé práce – konkrétně objektů na fotografiích – jsem si zvolila tuk, hmotu vepřového sádla. Ve své práci se na sádlo nezaměřuji v historickém, průmyslovém či ekologickém kontextu, využívám především jeho vlastností coby tvůrčího materiálu, jenž se nejvíce podobá tuku lidského těla. Vepřové sádlo je totiž přibližně z 99 % tvořeno tukem. Jedná se o přírodní materiál, u kterého také využívám reakci sádla na tělesnou teplotu.

Z pohledu historie není tuk novým médiem. Tuk můžeme považovat za předchůdce barev. V primitivní kultuře byl tuk míchán s přírodninami (např. půda) a nanášen pomocí velice banálního štětce.

Pokud se podíváme do historie 20. století, s tukem pracovalo např. umělecké uskupení Arte Povera, působící v Itálii napříč 50. a 60. lety. Arte Povera lze přeložit jako Chudé umění. Již tento název nám naznačuje, že umělci se limitovali levnými, především přírodními materiály. Jedním z těchto materiálů byl i tuk.¹⁰

Nesmíme ale zapomenout na zásadní jméno konceptuálního umění, které je s tukem též spjaté. Vzpomeňme na Josepha Beuyse (1921–1986). O Beuysovi se dočteme, že od útlého věku žil v úzkém kontaktu s přírodou, což samo o sobě můžeme považovat za příznačné. Vliv na jeho tvorbu ale můžeme připisovat i následující události:

V roce 1942 odjel Beuys na Krym, kde pracoval na palubě několika bombardérů. 16. března 1944 jeho letoun JU87 spadl na krymské frontě. Beuyse údajně našli příslušníci kmene Tatarů, kteří mu po jeho nalezení zachránili v mrazech život tím, že na něj pro udržení tepla navršili sádlo. Tato událost zásadně formovala Beuysovu tvorbu a sám Beuys se k této události často vracel ve své tvorbě i ve svých přednáškách.¹¹

Beuysovy životní zkušenosti v něm zanechaly zřejmě až mystické spojení s některými materiály: plstí, tukem, kožešinou a voskem. Zbavuje svá díla estetizace a zaměřuje se na vyšší smysl reflexe světa. Používá levné materiály, které do této doby byly v umění chápány takřka jako nedůstojné. Kolem Beuysova života a historek, které se k němu pojí, panuje mnoho dohadů, zda jsou skutečně pravdivé, ale skutečnost, že tuk v jeho případě představoval zásadní materiál, dokládají i díla, jako jsou *Fettecke* (Fat Corner) nebo *Fatchair*.

Fettecke je dílo, které sestává z pěti kilogramů másla, jež autor vystavil v rohu místnosti v Kunstakademie v Düsseldorfu. Toto umělecké dílo vytvořil na počest očekávané návštěvy tibetského buddhisty Sogjala Rinpočeho. Dílo „zrálo“ dvacet let až do jeho odklizení – odstraněno z galerie bylo pár měsíců po Beuysově smrti.

Fat chair je židle, na jejíž sedák Beuys umístil tuk. Můžeme věřit, že „[k] tomu prohlásil, že se tuk ubírá ,cestou od chaoticky rozptýleného, energeticky neusměrněného tvaru do tvaru‘.“¹²

Ze současných umělců se sádlem a tělesností pracuje např. Bart Hess. Bart Hess je nizozemský umělec, který studoval Designovou akademii v Eindhovenu na oboru zaměřeném na identitu. Tento obor se zabývá hledáním nových materiálů a předpovídáním trendů v módě a kultuře. Hess byl vždy fascinován fotografií, malbou a módou a ve své práci používal tato vizuální média jako metody vyprávění. Pracuje s materiály, které nejsou tělu vlastní, ale vypadá to, že by mohly být, a vytváří tak napětí mezi tělem a materiálem. Svými

¹⁰ <https://www.tate.org.uk/art/art-terms/a/arte-povera>.

¹¹ http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=156.

¹² <https://www.goethe.de/ins/cz/cs/kul/mag/22209342.html>.

pracemi otevírá diskurz o budoucnosti chytrých textilií. Jeho témata jsou především budoucnost, technologie a tělesnost.¹³

¹³ https://www.showstudio.com/contributors/bart_hess.

2 REFLEXE A DOKUMENTACE PROCESU PŘÍPRAVY A TVORBY

2.1 Proces přípravy

K výslednému dílu, které můžete právě číst, vedla dlouhá tvůrčí cesta. Vzniklo několik procesních návrhů (např. estetické fotografie obtisknutého sádla v domácnosti), které došly až do stadia prolnutí fotografií s animací. V prezentaci rozpracovanosti diplomové práce jsem představovala GIF, kde sádlo prosakovalo skrz síto od dřezu. Dále mezi animacemi byla i práce sádla se sítí. Tyto návrhy pracovaly především s mým zájmem, hravostí a autentickým zkoumáním materiálu. Tento průzkum a fascinace materiálem mne v mých přípravách odpoutaly od samotného konceptu. Téma hrdinství pro mě bylo opravdu rozsáhlé. Čitelnost konceptu se původně vytratila. Ukotvit svou myšlenku a rozřadit si rozbíhavé myšlení a názory mi pomohl odstup od práce a od odborných pojetí hrdiny. Pomohl mi také náhled na mé předchozí práce. Můj vnitřní dialog se ubíral podél mantinelů vytyčených otázkami – co mé práce spojuje, co mne zajímá a co mne naplňuje? Zkoumání tuku jako materiálu jsem vyhodnotila jako nedostatečné. Při pohledu na mé předchozí práce a do knih, které vzbuzují můj zájem, mi došlo, že spojení těla a černobílé fotografie je nejlepší cesta. Vrátila jsem se tedy o krok zpět – k fotografiím, tělesnosti. Tento krok se paradoxně stal velkým posunem vpřed.

Během přípravy jsem si též vytvořila myšlenkovou mapu, která mj. obsahovala pojmy jako *fotografie, sádlo, hrdinství, tělo, psychologie, tělo a tuk, dětství, trauma, bolest, ochrana, štít* (viz obrazová příloha č. 10).

2.2 Proces tvorby

Fotografie jsou zachycením pohybu, akce a reakce sádla na tělo, teplotu. Sádlo bylo nanášeno na jednotlivé části těla. Nejprve na ruce. Se sádlem jsem byla v kontaktu v průběhu focení. Uhlazovala jsem ho a obkreslovala tvar ruky. Mazlavost, organičnost a nestabilita sádla mne držela ve střehu. Model poté dostal „režisérské“ pokyny, jaké pohyby uskutečnit. Fotoaparát tyto pohyby zachycuje. Jelikož bylo použito velké množství sádla, vykazovalo jistou tendenci padat. I tento pohyb v souboru fotografií nalezneme. Oproti tomu sádlo na noze reagovalo opravdu jen na pohyby nohou. Při tvorbě sádlové roušky na ústa byla podkladovým materiálem skutečná rouška. Dalším souborem je nános vrstvy sádla na boku těla. V tomto případě model ležel a sádlo okamžitě reagovalo na polohu těla i teplotu. I tato reakce je zachycena na fotografiích.

S fotografiemi jsem následně pracovala v programu PhotoScape a Photoshop, převedla jsem je do černobílé podoby a upravila kontrast. Posléze jsem v programu PhotoScape připravila první náhledy, abych věděla, jak fotografie fungují, pokud je umístím vedle sebe. Následně (pro zachování kvality) jsem stejně pracovala ve Photoshopu. Posledním programem zásadním pro seřazení a prezentaci se stal Adobe InDesign.

3 POPIS DÍLA, TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA

3.1 Popis díla

Dílo je sestaveno ze čtyř souborů fotografií. Každý soubor zahrnuje devět černobílých fotografií. Celkový počet fotografií je 36.

Na fotografiích zachycuji vepřové sádlo, které se nejvíce podobá lidskému tuku. Fotografie zachycují sádlo na lidském těle a jeho reakci na tělo, teplo a čas. Fotografie zachycují pohyb, který byl těmito vlivy uskutečněn. Tento tuk pojmám jako ochranný oblek. Co se ukrývá uvnitř nás a vytváří obrannou vrstvu pod naší kůží, stavím navenek, stavím viditelným.

Modelem je mužské tělo. Muži bývají v příbězích, s nimiž se setkáváme již od dětství, hrdinské postavy, dodejme ale, že muži stejně jako ženy pociťují emoce a vše, co výše zmiňuji o psychosomatické a emočním tuku, není genderově rozdělitelné. V každém z nás jsou pocity, které v našem těle aktivují obranné tendence. Mužské tělo tedy ve svém fotografickém vyprávění v zásadě užívám pouze jako společensky konsenzuální model hrdinských činů.

V příloze č. 17 představuji vizualizaci podoby instalace. Tisk a instalace fotografií bude uzpůsoben výstavnímu prostoru.

3.2 Technologická specifika

Na objekty – ochranné obleky – byl použit cca 1 kg chladem ztuhlého vepřového sádla. Nanášení a akce byly podmíněny běžnou domácí a tělesnou **teplotou**. Fotografie byly nafoceny při umělém osvětlení – nastavení fotoaparátu bylo v manuálním režimu – čas: 1/30, F 5.6, ISO 800, formát: RAW a L (4372 x 2848), zaostřování kombinováno manuální/automatické dle podmínek. Černobílý filtr a další úpravy byly užity postprodukčně.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

a) Knižní a periodická literatura

1. Eduard Petiška. *Staré řecké báje a pověsti*, Argo 2019. ISBN: 978-80-257-2130-8.
2. Joseph Campbell. *Tisíc tváří hrdiny. Archetyp hrdiny v proměnách věků*. Praha: Portál, 2000. ISBN 978-80-257-2184-1.
3. Hana Stehlíková a kol. *TĚLO–VÝRAZ–OBRAZ–KONCEPT*, Praha: Nakladatelství Dokořán, 2018. ISBN 978-80-7363-921-2.

b) Internetové zdroje

1. **Identita**: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Identita>.
2. **Obranné mechanismy psychologie**: <https://pavelrataj.cz/kafarna-2/kafarna-texty/obranne-mechanismy-ega>.
3. **Funkce a ochrana tuku**: <https://www.goodtherapy.org/blog/fats-function-as-protector-insulation-against-emotional-distress-0205184>.
4. **Rozhovor MUDr. David Skorunka, Ph.D.: Psychosomatika a její vliv na vznik nemocí**: <https://hradec.rozhlas.cz/telo-si-pamatuje-za-zdravotnimi-problemy-casto-stoji-nase-potlacovane-nebo-8619994>.
5. **Arte povera**: <https://www.tate.org.uk/art/art-terms/a/arte-povera>.
6. **Beuys**: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=156.
7. **Beuys**: <https://www.goethe.de/ins/cz/cs/kul/mag/22209342.html>.
8. **Hess**: https://www.showstudio.com/contributors/bart_hess.

RESUMÉ

CZ

Ve své diplomové práci jsem se zabývala tématem identity hrdinství. Mou snahou bylo najít hrdinu, který se skrývá v každém z nás. Zaměřila jsem se otázky obklopující hrdinské, psychologické a tělesné koncepty. Hrdinu, kterého nosíme každý z nás ve svých tělesných schránkách, jsem představila jako tuk. V diplomové práci vysvětluji, proč právě tuk má hrdinské schopnosti, jak je provázán s naší psychikou a obranným mechanismem / obrannými mechanismy. Propojení mezi psychikou a tukem je pojem emoční tuk, který v této práci také blíže zkoumám. Mým záměrem bylo vytvořit ochranné obleky z tuku. Z tuku, který je podobný tomu, jež nosíme v našich tělech. Ochrana je v tomto tématu pojmem spojujícím hrdinství. Vznikly fotografie, které mají funkci zaznamenávacího a přenosného média, propojeného s médiem vytvořeným pro tvorbu a akci – tukem (sádlem) jako hmotou. Tuk umísťuji na lidském těle a zaznamenávám jeho reakci na tělo, teplo a čas. Fotografie zachycují pohyb, který byl těmito vlivy uskutečněn. Kompletní dílo obsahuje celkem 36 fotografií. Tyto fotografie jsou rozděleny do 4 souborů, přičemž každý sestává z 9 fotografií. Na fotografiích je vytvořen ochranný oblek na ústech, ruce, boku a noze.

EN

In my master thesis I dealt with the theme of hero identity. My aim was to find the hero that lies within each of us. I focused on questions concerning the hero, the psychology and the body. I introduced the hero we each carry in our bodies as fat. In my thesis I try to reason that fat in particular has heroic capabilities, how it is intertwined with our psyche and defence mechanism(s). The link between psyche and fat is the concept of emotional fat, which I also explore in this thesis in more detail. My intention was to create protective suits of fat. Fat that is similar to the fat we carry in our bodies. Protection, in this theme, is the concept of heroism. Photographs were created that have the function of a recording and portable medium connected with the medium created for creation and action – fat (lard) as a mass. I place fat on the human body and record its response to the body, heat and time. The photographs capture the movement that was made by these influences. The complete work contains a total of 36 photographs. These photographs are divided into 4 sets of 9 photographs. The photographs show a protective suit created on the human mouth, hand, hip and leg.

SEZNAM PŘÍLOH

Obrazová příloha č. 1

Klauzurní práce 1. ročník BcA. ZS

Obrazová příloha č. 2

Klauzurní práce 1. ročník MgA. ZS

Obrazová příloha č. 3

Klauzurní práce 2. ročník MgA. ZS

Obrazová příloha č. 4

Proces tvorby – prvotní návrhy

Obrazová příloha č. 5

Proces tvorby – prvotní návrhy

Obrazová příloha č. 6

Proces tvorby – prvotní návrhy

Obrazová příloha č. 7

Proces tvorby – Snímky z animace se sítem

Obrazová příloha č. 8

Proces tvorby

Obrazová příloha č. 9

Proces tvorby – průzkum materiálu

Obrazová příloha č. 10

Proces tvorby – myšlenková mapa

Obrazová příloha č. 11

Proces tvorby – skica

Obrazová příloha č. 12

Diplomová práce: ochranný oblek – ústa

Obrazová příloha č. 13

Diplomová práce: ochranný oblek – ruka

Obrazová příloha č. 14

Diplomová práce: ochranný oblek – bok

Obrazová příloha č. 15

Diplomová práce: ochranný oblek – noha

Obrazová příloha č. 16

Diplomová práce: vizualizace možné instalace

Obrazová příloha č. 17

Diplomová práce: kompletní soubor

Příloha 1

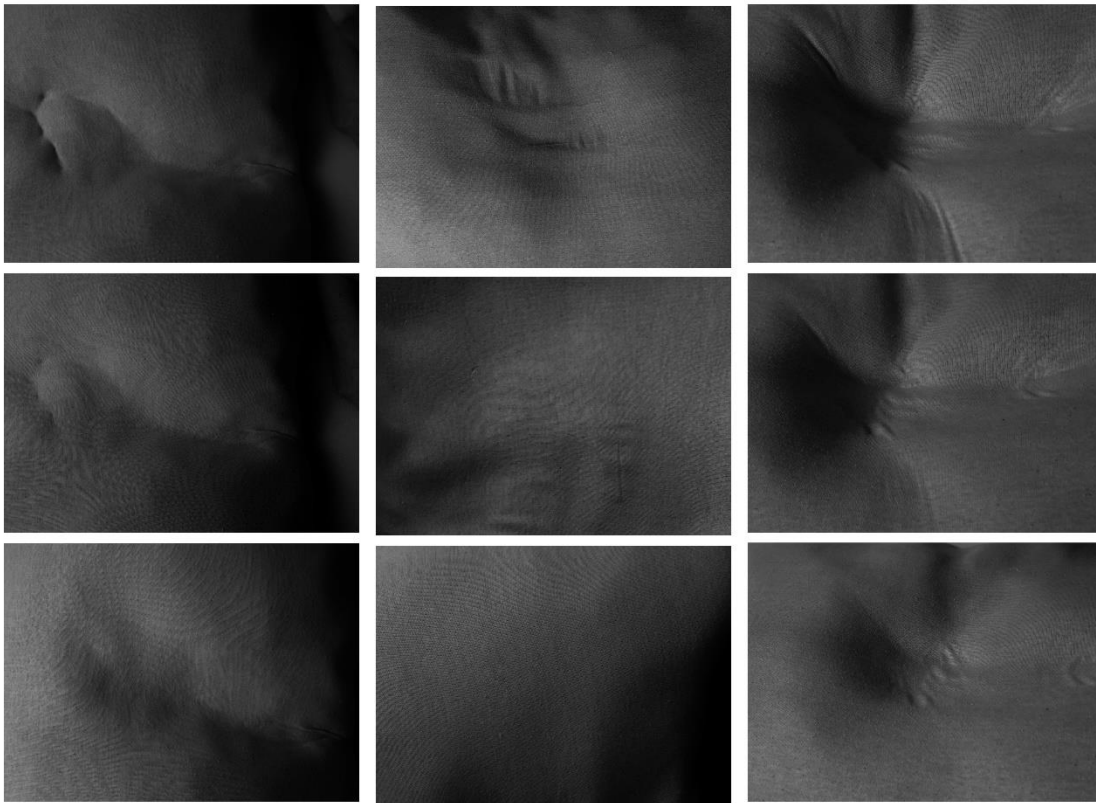
Klauzurní práce 1. ročník BcA.

(Foto vlastní)

Příloha 2

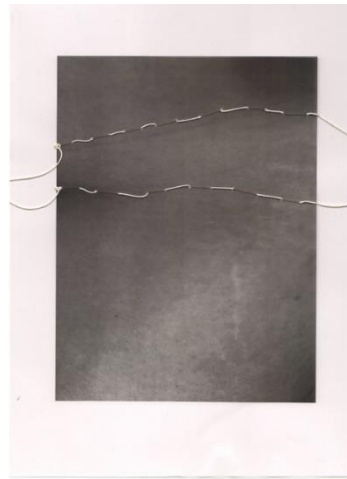
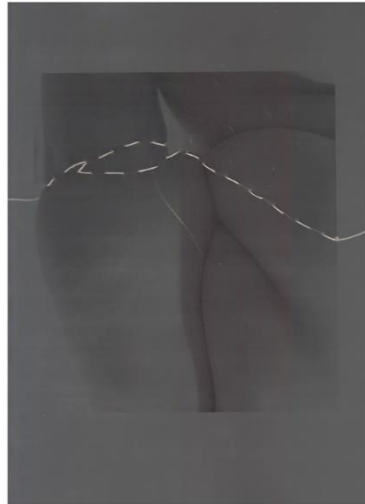
Klauzurní práce 1. ročník MgA.

Vlastní tvorba

Příloha 3

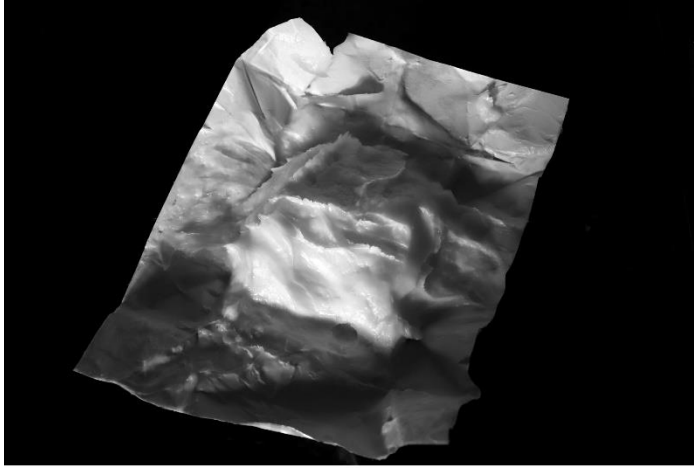
Klauzurní práce 2. ročník MgA.

Vlastní tvorba

Příloha 4

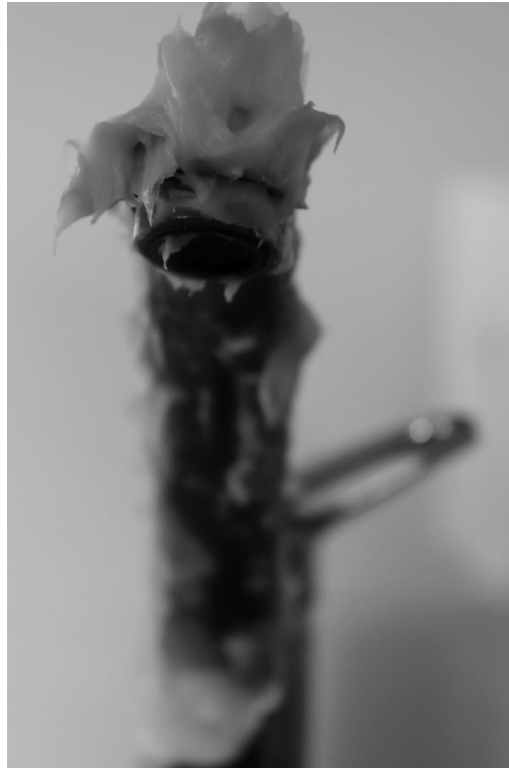
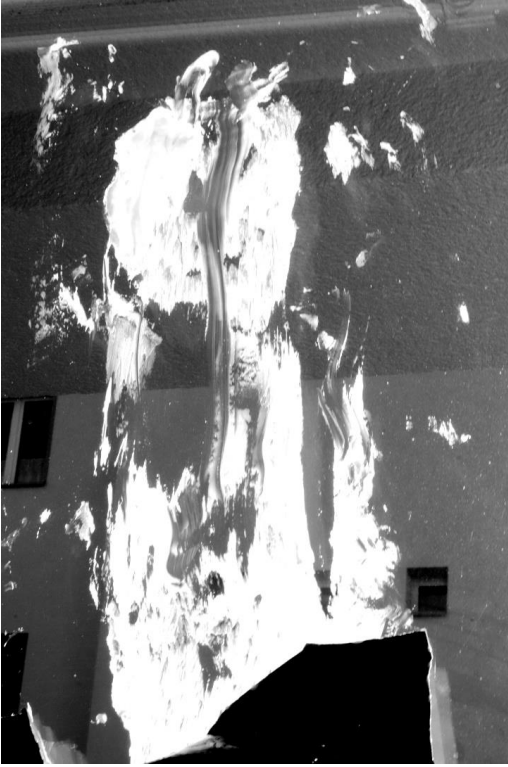
Proces tvorby – prvotní návrhy

(Foto vlastní)

Příloha 5

Proces tvorby – prvotní návrhy

(Foto vlastní)

Příloha 6

Proces tvorby – prvotní návrhy

(Foto vlastní)

Příloha 7

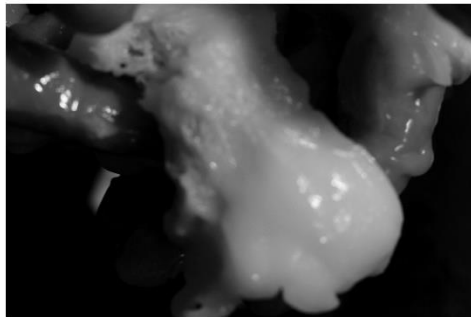
Proces tvorby – Snímky z animace se sítí

(Foto vlastní)

Příloha 8

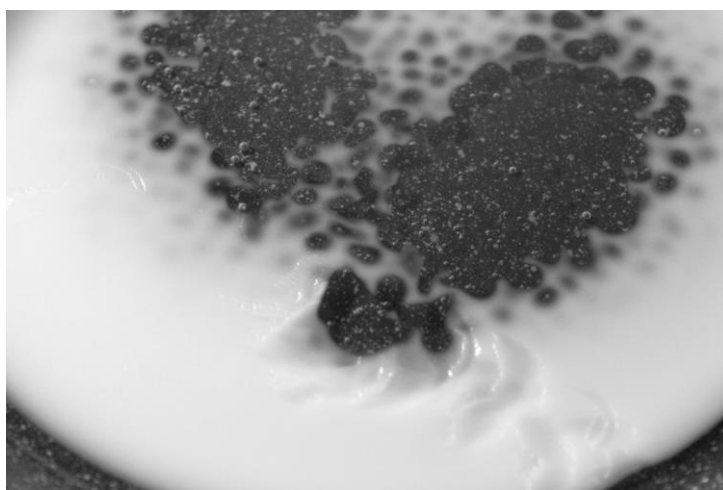
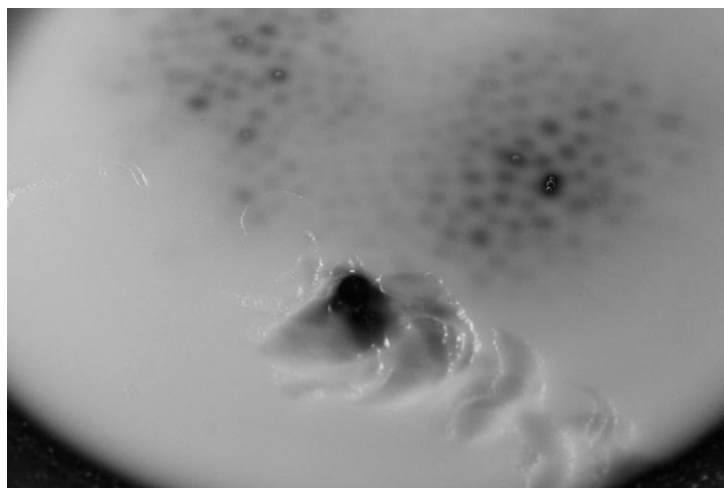
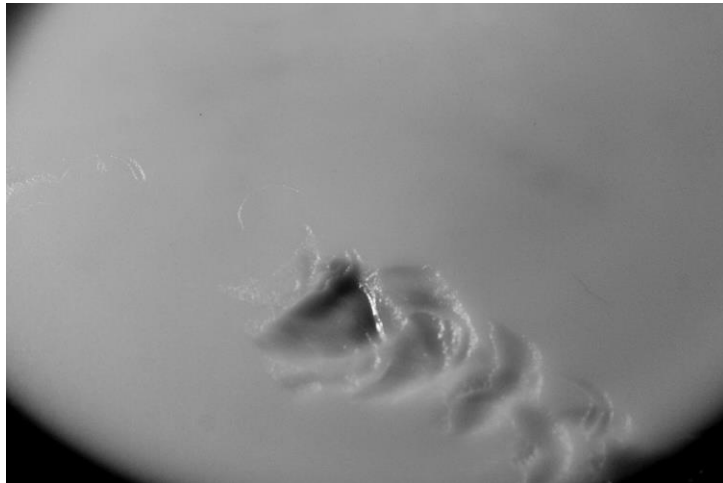
Proces tvorby

(Foto vlastní)

Příloha 9

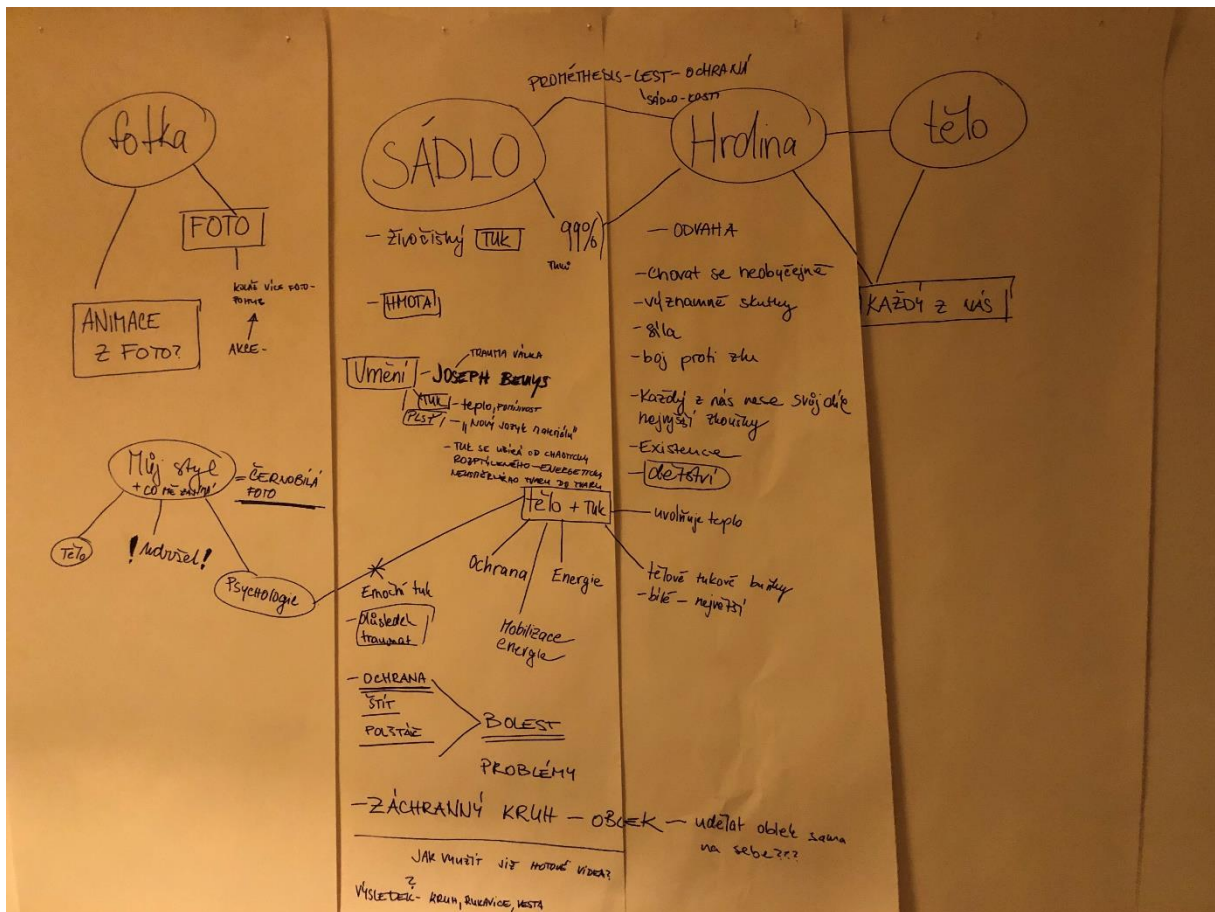
Proces tvorby – průzkum materiálu

(Foto vlastní)

Příloha 10

Proces tvorby – myšlenková mapa

(Foto vlastní)

Příloha 11

Proces tvorby – skica

(Foto vlastní)

Příloha 12

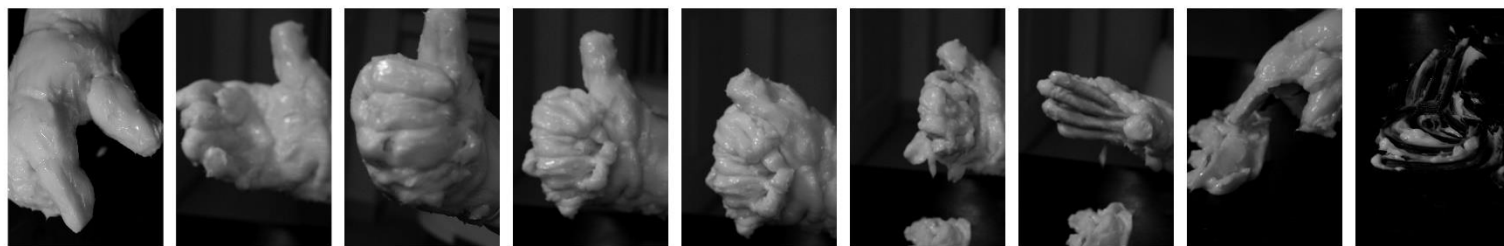
Diplomová práce: ochranný oblek - ústa

Vlastní dokumentace finálního díla

Příloha 13

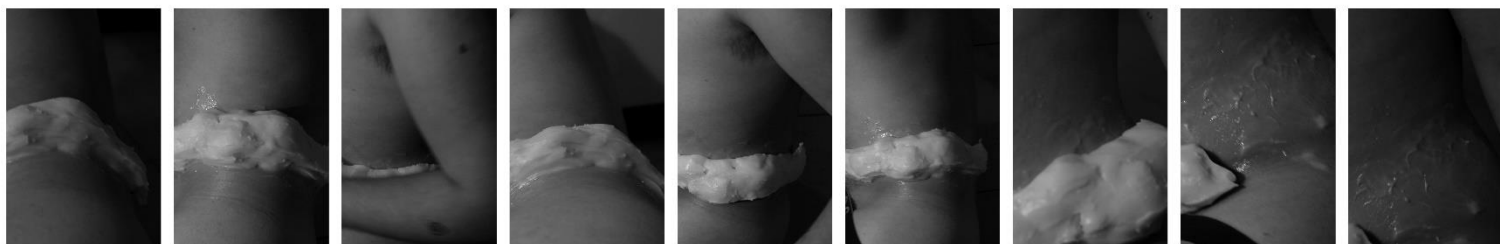
Diplomová práce: ochranný oblek - ruka

Vlastní dokumentace finálního díla

Příloha 14

Diplomová práce: ochranný oblek - bok

Vlastní dokumentace finálního díla

Příloha 15

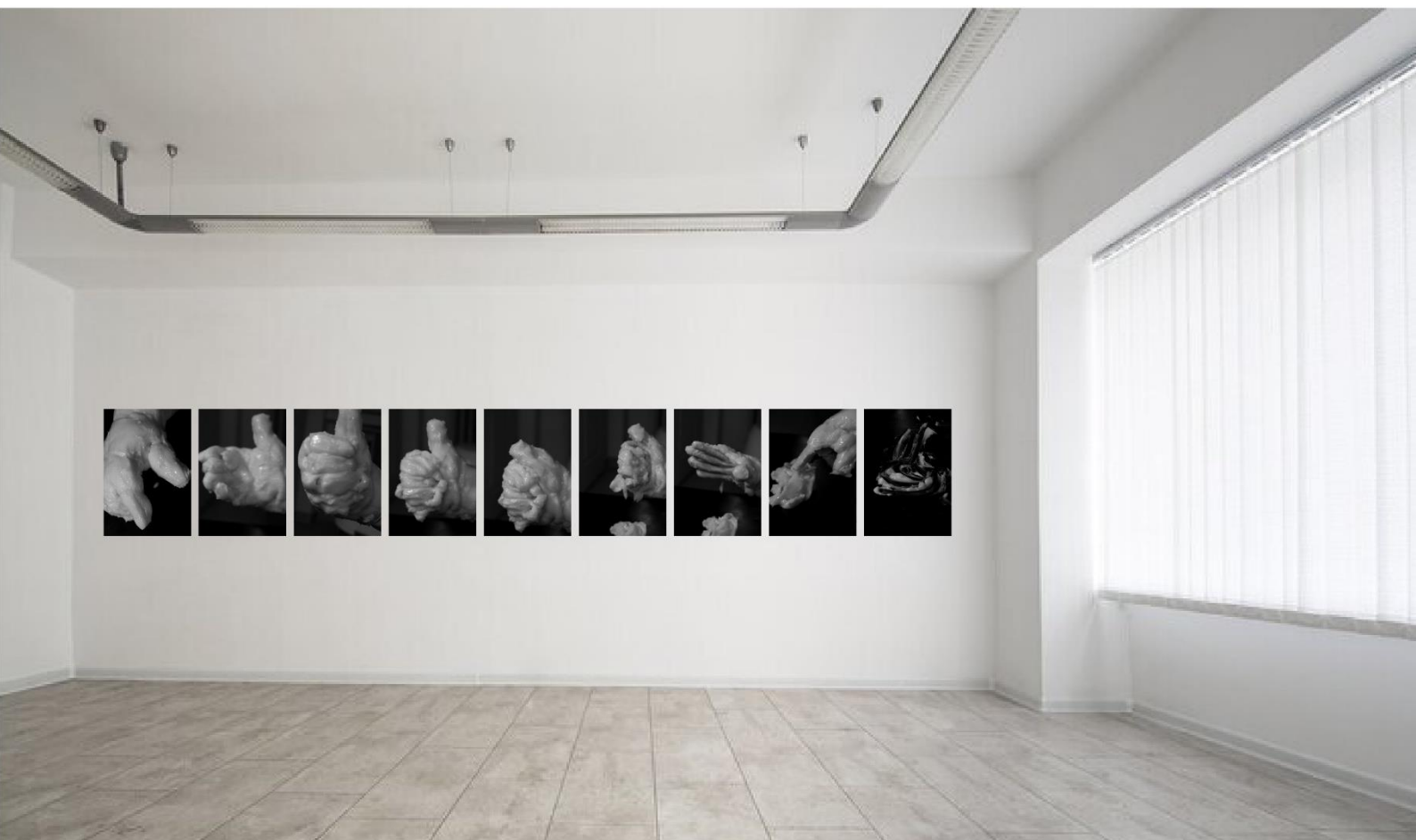
Diplomová práce: ochranný oblek - noha

Vlastní dokumentace finálního díla

Příloha 16

Diplomová práce: fiktivní vizualizace možné instalace

Šablona místnosti <https://myloview.cz/plakat-bila-mistnost-s-oknem-prazdny-prostor-c-5591D43>

Fotografie a následná postprodukce vizualizace vlastní

Příloha 17

Diplomová práce: kompletní soubor

Vlastní dokumentace finálního díla